

Համոզուի թէ այդ լիշտաբանութիւնը կրօնական է եղել—միթոս—այդպիսի գրութեանը կարելի է քննադատութիւն անուանել:

Կան տարիքն առած հրապարակախօսներ, որ մեզ պէտքերն տաք զլուս, երկաթաբեր, գետ անփորձ են համարում, իրենք իրենց միշտ ներկայացնում իրեն ծերունիներ՝ փորձաւոր, խոհեմ, ամեն ցուցանուած լուծեան գէտ, պարզաբան... մարդ տիրի կարծէի, որ այդպիսի մարդիկ, անխիշաղարկութեամբ, ներդրում տալով իրենց պէտք է վերաբերուէին մեզ պէտք «գետ անփորձ երկաթաբեր» սխալմունքներին, անտեղի ատմած խօսքերին:

Բայց ինչ է լինում իսկապէս: Սենք գրում ենք թէ այս ինչ վեղարարը լաւ կաներ, որ մի խելձ, քաղցած և հիւսնադու երկաթաբեր 700 ր. ուղարկէր մեզ: Սենք գրանով ուզում ենք թէ երկաթաբերն օգնել և թէ վեղարարին միջոց տալ, որպէս զի նա, առանց աղմուկի ինչ որ արդարեւ է այն անէ, և ահա գրանք գրում են մեզ գէտ՝ «չանտաժ, մենք ձեզ 700 րուբլի չենք կարող տալ և այլն»:

Սենք հրատարակում ենք մի ուսուցչի գրութիւնը, որը չէ ուզում որ իւր անունը լայնուի, գրանք պահանջում են մեզանից, որ նրա անունը լայնուի, հակառակ դէպքում մենք ենք ուրեմն գրուք:

Տարուայ վերջումը հրատարակում են շատ յայտնի նշանաւոր մի անմիտ, լի հայտնաբերում գրութեանը, իրեն քննադատութիւն, որը քիչ է մնում թերթի անունը անգամ դուրս պրծնելու համարի երեսից, այնքան «բայ» է հայհոյանքը, և երբ մեր կողմից մի երկու խոհեմ և պաշտպանողական մտքով գրուած

խօսք է լինում իրենց գէտ չափից դուրս «լայն սիրտ» ունենալուց անուանում են գրան—տղեկ երևոյթ:

Երեւի տղեկ երևոյթ չէ երկաթաբերից պահանջել, որ նա մի խօսք անգամ չասէ ստորաբարձ լարձակումների գէտ: Երեւի տղեկ երևոյթ չէ գրականութեան չափանիշները մամուլի մէջ մեզ գէտ միմիայն ասում ենք, միմիայն նրա համար, որ մենք, հատարակական խնդրի մէջ հակառակ ճանապարհի վերայ ենք ընթանում:

Երեւի տղեկ երևոյթ չէ հայհոյել, զրպարտել, քաղաքական փոխել ուղիղ և իրենցից աւելի գալիս գիտութիւն օտարացնել «գէտ, գէտ» անուանելով, և լեռնով անշուշտ գալիս դառնալ, թէ «երաքանչիւր գրող, համաձայն իւր բնատրութեան, իւր ոճն ու գրութեան եղանակն ունի, որ կարող է խիստ լինել և փափուկ...» Ուրեմն «համաձայն իրենց բնատրութեան» պէտք է հայհոյեն, զրպարտեն... և դա ի հարկէ «խնդրի էութեան հետ խառնելու չէ» (Սի շարաթ առաջ կարգադրել, որ մաքրութիւնը օտար երկրից են ուզում մեր մէջ մտնել, բայց sich, das gute liegt so nahe—նայիր, լաւը քեզ մօտի է):

Թող վարելուց կերպով քննեն և մեր հակառակութիւններն ցոյց տան փաստերով. մենք զրա գէտ ոչինչ չունինք: Մինչև օրս մեզ գէտ ասածների մէջ մենք մեր տաժանները ջրելու մի ապացոյց չը գրտանք:

Պարոններ, լաւ իմացէք, որ մեր հակառակութիւններից (??) գործը չի վնասուի և չի վնասուում, այն գործը, որին դուք չէք ծառայում, բայց ձեր «առանց հակասութեան» գործելուց գործը քարուքանդ է լինում...

Այս լաւ լինեցէք, երբ ժամանակ լինի, շատ բան կունենանք տեսլու, դուք խօսք պարունենք ազատ քննութիւնը, սառը քննութիւնը ընդունում էք վերջապէս խօսքը սխալական է—errare humanum est...

Ք Ր Ո Ն Ի Կ Ո Ն

ԹԱՌԻՋԻՅ. Լիւսայի լաւը անցաւ տարի գրողացու իւր մշտական քահանաների մէջից, որի եկամտի քաժնը տասնութ է «կենդանի» մնացած մեծ քահանան», լոգնելով իւր պաշտօնակցի խելձ ընտանեկը ստիճ. և ծառայու Աւայթմ, լոգնելով իւր մեր մէջ երկու պարտատէ քահանաներ և որոնցից մէկը մի ամբողջ տարի է ձերբարար ծառայում է և նրա ստացածը զոհւում է «մեծ քահանային», բայց հատարակութեան վախճանում է նրանց ընդունել, որովհետեւ նախկին ձեռնադրուած քահանաներն մեր մեծ քահանայի փառքից և քահանայի տան եկամտի շնորհիւ, նա բարոյաւոր է, հատարակութիւնը խնդրի է պարտատէ հ. լոգնելով ներկայացնելու, տեսնել, կ'ընդունէ խնդրել և կը նշանակէ մեր լոգնել վերայ վերը նշուած քահանաները լոգնելը պաշտպանէ ծերունիներ:

ԹԻՆԻՍԻՅ. Ամսօր 12-ին «Բաղրուշան» և «Երկրորդ» և «Երկրորդ» տան տարեկան ժողովն էր. Պ. Բաղրուշանի միջնաւով բաց արաւ ժողովը և ներքա յարկից անցնալ տարուայ հաշիւը:

Հաշիւը կարգաւորեց յետոյ, ընկերութեան անգամները ստիճ. կանգնելին պ. Բաղրուշանին շնորհակալութիւն յայտնելու և նրա անխնայ աշխատութեան ու բարեգործութեան համար ընծայելին նրան մի լատիսկալին մատակ:

Այնուհետեւ ընկ. դուռ արդիւնքից յետ ձգած 4000 րուբլի գումարից որոշեցին հետեւեալ նուիրատուութիւնները.

ԹԻՆԻՍԻՅ. Հայոց օրերուց ուսումնարանում եղծը ստիճակաւ պահելու համար՝ 100 րուբլի:

ԹԻՆԻՍԻՅ. Բաղրուշանի ուսումնարանին 45 ր., ուստաց օրերուց ուսումնարանին երկու ստիճակաւ համար 32 ր., յագում ուսումնարանին 50 ր., ընդամենը 82 ր.:

Ուսումնարանի մասնաւոր ուսումնարանին—30: Սեմինարիական—45 ր.:

Սեմինարիականի մասնաւոր ուսումնարանին—30 ր.:

Տեղացի չառուներին՝ 50 ր.:

Բոլոր ձախտերից և նուիրատուութիւններից յետոյ, ընկերները ստացան դուռ աշխատանք 20%: Պատիւ պ. Բաղրուշանին և Նիկիթուլիանը:

Յանկայի է, որ այս լոգնելով իւր արտասուէր միւս հայոց և վրաց պարբերական լոգնելով:

«Կարգ» լաւագործ հայոցում է, որ ծառայում մի մարտակիւն սպանութիւն պատահեցաւ, որ ըստ անական խնդրութեան է կրում: Քերիմ անունով մի երկտարու սերահայրուում է 15 տարեկան Գէորգի անունով մի օրերու վերայ, և կամենում է նրա վերայ արտակուէ, բայց մայրը չէ համաձայնում: Այն ժամանակ Քերիմը կամենում է իւր Գէորգին փոխել, բայց նա համաձայնութիւն չէ տալիս: Քերիմը ստանալով նրանից պատասխան, որ «նա չի կարող պատկուէ մի այդպիսի աշխատակի վերայ, նա չի լոյս տալ որ մի այդպիսի քաղաք, ինչպէս նա է, զայն իւր տունը», երկրորդան գայլն է Գէորգին տունը և սպանում է նրան, նրա մօրը և նրա քրոջը:

Ուրալի «Die Heimath» գերմաներէն լաւագործ տեղեկութեանց նայելով, պետական շրջաններում սկզբունքով վրձնուած է Բալթիկ ծովի ծովափին ընկած Բալթիկ ծովի միջին ծովափին: Մինչև այժմ այս ուսումնարանները գտնուում էին ներքին գործոց մինիստրութեան կառավարչութեան ներքին և անկախութեան վերահսկողութեան վարչական հոգեւորականութեան:

*) Ինչ կը լինէր որ մեր քաղաքի բանկերն էլ օրինակ առնէին գաւառական մի մասնաւոր առևտրական տնից:

«ՅՈՒ» լաւագործ հայոցում է, շուտով պետական խորհրդին քննութեան համար մի ծրագիր կը ներկայանայ, որ ձեռք է առնուած Բալթիկ ծովի, և որի նպատակն է բաւական չափ ընդարձակել հայտարար դատարանները:

«НОВ. ВР.»-ում կարգում են «Անցնալ տարուայ աշխատելու քերէլ է Մոսկուայ Երևանի բամբակը, որ բուն էր ամերիկական սերմից Անգլիայի կառու: Երևանի բամբակը աւելի լաւատիւնութիւններ ունի, քան լոյս տալիս են Մոսկուայի Անգլիայի օրերը: Մեր գործարանատէրերը չաւառական են Երևանի բամբակից, ցաւում են միայն, որ շատ քիչ է մի շալվում նրանից: Դեկտեմբերի վերջում Երևանի բամբակը առան 8 75 կ. մինչև 9 ր. առձեռն դրամով իւր ինքնը և օրերը տեսակները ծախեցաւ 6 ր. 10 կ. մինչև 7 ր. 25 կ. Այս քաղաքական ամեն կերպով պէտք է աշխատել ծաղկեցնել բամբակի մի կոլոնիներ Երևանի նահանգում»:

ԱԼԵՔՍԱՆԴՐԱՅԻՅ. Վերջին ժամանակներում կառավարութիւնը պատահաւոր առաջնութիւն է դառնում հայկաթուղի երկաթեցնելուց անտեսալ հայերը: Այս հրամանը անպատշաճ տարեցաւ և ուղարկուեցաւ ուր հալըն է: Հաւատարմ աղբիւրներից բաւենք, որ բարեկամ կառավարութիւնը ողորմածութեամբ ընդունել է Անգլիայի հայ-կաթուղի համայնքի լոգնելը սեպական հայ-կաթուղի երկաթուղու անկախութեամբ մասին լայն տեսլի կաթուղիները: Լաւում ենք որ լայնաշրջապարկ ամսօրն ժողով է լինելու Անգլիայի կաթուղիները ընտրութեան համար: Ընտրելու երկաթուղուցները քիչ են:

ՆՈՒՍԻՅ. Ուսուցչական խումբը օտարութիւն ունի Վարդանանց տնին մի ներկայացում տալու: Յանկայի ենք կատարեալ յաջողութիւն: Յանկայի էր որ մեր ժողովուրդը ինչպէս միշտ սերել է լաւաշիւ, նոյնպէս և այժմ լաւաշիւ աղ. ներկայաւ մանը:

Երեւի և այլն: Եթէ դատական գերբարաւ նպատակին չէ ծառայում, եթէ դատարանակը չէ համարում և չէ պահպանում աշխատի սիրտը իրեն տուն աղօթից, նա չունի է նրան արաւ աւաղակաց. նա կ'լինի, եթէ ակամեջ ունի, այն արդար լայնաշրջապարկ լոգնել:

«Տուն իմ տուն աղօթից կոչեցի և դուք արարեք դու արաւ աւաղակաց»: Ասացինք որ վիճարան հոգին յունական է, որովհետեւ Հայկական եկեղեցին ի սկզբանէ հուսի է փակել վրձնութեանը, իմանալով, որ քրիստոնէութիւնը ծաղրատմանութիւնից և պերճախօսութեանից է կախուած, որ նրանով զանազան լինի մարդ համոզել: Քրիստոնէութիւնը մի երկնային սերմն է, որ ընկնում է, եթէ երկրի բերել է և մշակում, սպողարեւում է, իսկ եթէ տարածում է, մարդկային հանձարը նրան կակեղուէ օյժ չունի: Մինչև մարդ ինքը իրան ձեռքով չի կամենում իրան սիրտը փակելու, քրիստոնէական երկնային շրջորհաց ցողը անարգասիք է մնում նրա համար: Քրիստոնէութիւնը հենց իրան սկզբնական օրը մի ճանապարհ է ունենում—տունն և ուսուցանել, իսկ վրձնարանն ոչ ընտ: Այսպէս են աւելի Աւետարանի քարոզութեան Առաքելայից, եթէ ընդունել են նրանց երկնային Աւետարանը, նրանց սիրտը կաղաղութեան ողորմել է լոյս հաւատացել են, շատ լաւ, ապա եթէ ոչ, լոյս են աւելի իրան տաներ, փոշին ու հեռացել: Այս ճանապարհն է ու

նեցիլ բռնած իրան համար և մեր անտարտ մայրը Հայաստանեայց Առաքելական բարձաբարձր եկեղեցին: Այս ճանապարհը հոգին և ուղղութիւնը մենք անտուն ենք հենց նրա սկզբնաւորութեան աւաղակացի դարձումը: Մինչև և ներկայիս ժողովուրդը երկաթուղու բարակ վրձնարանութիւններ են լինում Յիսուսի Քրիստոսի վրայ, մինչև և մարդկային մտքից անհաս խորհուրդներն սահմաններ են որոնում, Հայաստանեայց եկեղեցին ներկայիս հանգանակը ընդունելուց և ընկնելուց յետոյ աղաղակում է իրան առաքելական Հայապետի բերանով: Եթէ մեր փառաւորեցութիւնը, որ յաջգան պաշտօնական, երկաթաղանակով սրբոյ Սրբորգութեանը, չոր և Որդու և Հոգւոյ Սրբոյ: Տեսնում է Հայաստանեայց եկեղեցին, որ սկզբ մարդը պէտք է միայն սերել, փառաւոր Աստուծոյ իրան կեանքով և երկաթաղանակով տալ խոնարհութեամբ և ջերմեւանութեամբ, և ոչ թէ առաւել քան իրան կարը նկատելով խորատու լինի անհատական Սրբորգութեան, մարդկութեան անհատ խորհուրդները մէջ. և զուր ժամանակ կորուսանելով վրձնարանութեանց և աղմուկների մէջ, ինչպէս անում է Յունաց եկեղեցին:

Եթէ վերջին դարձումը հայկաւալութեան հոգի մտաւ Հայաստանեայց եկեղեցուց վարդապետների մէջ, այդ ևս նորանոր է և ոչ ընկն Հայկական Հետեւական օրերն պէտք է վերանայ մեր քրիստոնէական դատար

քերի միջից վրձնարանական, հարցուպատասխանական հոգին, որովհետեւ եթէ աշխատող դպրոց է քրիստոնէութիւն, եթէ մարդու է նրա բողոք, այնուհետեւ նա ամենայն հարցմունքի կարող է պատասխան տալ: Նրա կեանքի արդէն և գործքը, իրեն ամենամեծ պերճախօսներ կարող են համոզել ամենին Հայկական եկեղեցուց վարդապետները քրիստոնէութիւն ստիճակներ են, ոչ թէ նոր սահմաններ և հարցմունքներ ստեղծարարելով, այլ նոյն իսկ քրիստոնէական ուսմանց անդուգ մատեն—Աստուածաշնչի վերայ: Մեկնել են, բացառել են իրանց աշխատանքի կամ ուրիշ գրքերի առաջ Աստուածաշնչի գրքը, յորդորակներով, քարոզներով և խրատներով: Նրա Աստուածաշնչութիւնը կամ աւետարանական ուսմանց վրէժ կատարելու, ինչ կառուել և կատարելութիւն շնորհից մարդկութեանը, ինչ մեծամեծ յորսեր կարող է անկունել մարդ իւր Փրկչից: Որչափ երանապաշտութիւն, անհոգ փառաւորութիւն և զերմեւանութիւն է հարկաւոր այսպիսի մի Փրկչին: Ինչ պատուէքներ տուց մարդուն առանձն, առ ընկնել, առ մարդկութիւն: Այս սկզբունքները պէտք է լինին քրիստոնէական դատարանակութեան հիմունքը, այստեղ հոգով պէտք է աշխատող դարձան, որ ուսումը և գործը ի միասին սկսուի: Պէտք է պարզ յայտնուի աշխատել, որ մի մեծ օրինակ կայ աշխատել երեսին նմանութեամբ—ՔՐԻՍՏՈՍ, և մի առաքելութիւն կայ գործ զննելու՝ որ է ՄԻ՛,

Աւետարանով պատկուէ, Յուսով և Հաւատով սկսանում է և Սերով ու Սուղով աւանդում: Ամենայն քրիստոնէական դատարանակութիւն մէջ ևս պէտք է գրուի ոչ թէ ինչ վարդ և վերջ հարցմունքներով, այլ ընդարձակութիւն: Եթէ ինչպէս ամենայն պաղ և լեզու մանաւոր խրատիլի աղբը, Աստուծոյ ընտիր ժողովուրդ՝ յուսով հաւատով սկսում էր Փրկչի դարձումը: Պէտք է գրուի թէ ինչ մեծ սէր էր Աստուծոյ սէրը, որ մարդկան անօրէնութեանց համար մարդկայն, խաչեցաւ և ի մահ մատնեց, պէտք է գրուի թէ ինչ ուղղութիւն տուաւ մարդկութեանը: Պողոթնայի վերայ խաչեցաւ և ի մահ մատնեց, պէտք է գրուի թէ ինչ ուղղութիւն տուաւ մարդկութեանը: Պողոթնայի վերայ խաչեցաւ և ի մահ մատնեց, պէտք է գրուի թէ ինչ ուղղութիւն տուաւ մարդկութեանը:

Քրիստոնէութիւն է ուրեմն մարդ ամբողջ կեանքի ուսմունքը՝ մանկութիւնից սկսած մինչև խորհրդ Երեւի:

Երանց քրոջ նշանակութեամբ, վաղ քրիստոնէութեան է ինչ քրիստոնէութեան ձևով լոյս տալիս գեղեցիկ ասում է Պողոթնայի: Ինչ օրից երկնից սիրտ մեղացել է երկրի հետ, ինչ օրից հեռուել է Փառք և բարձունք: Աստուծո և երկրի խաղաղութիւն, այն օր մարդ պատուէր է ստացել սրբից համապատգ որդեկու և առ աստուծ մանանութիւն ձգտելու: Այսպիսի և պարտք կայ մեր առաջին և պարտք է պարտական ենք սովորել, մեր ծննդան և մանկութեան րեց, վրան զի պատուելում է: Ուրի մանկութեան մինչև լեցիս հասնելու ծերութեան, քանի ժամանեցին ամբ, յորս աստուծոյն կամք իմ ի դոստա:

Քրիստոնէութիւն է ուրեմն մարդ ամբողջ կեանքի ուսմունքը՝ մանկութիւնից սկսած մինչև խորհրդ Երեւի:

Նա ոչ թէ մի լոյս դպրոցական ուսմունք է, այլ ուսմունք ընտանեկ ուսմունք հրապարակի, ուսմունք մի միայն գործառնութիւն (վրան ամենայն բարի դոք քրիստոնէական ուսմունք է համարում), ուսմունք կեղեցուց, ուսմունք աշխարհական եկեղեցական, ամենայն որ պարտ ուսմունք և ուսուցանել: Զարմանալի է, որ նորեկուն Հայաստանեայց եկեղեցուց հովիւներից ոմանք, բոլոր վրն ընդդէմ Քրիստոնէական դարձ

էր մի խումբ ճեղուկի՝ կաթոլիկները
արտաքսուելը Կ. Պօլսից և աշխարհիս
մէջ ցրուելը... Այդ ժամանակ Ս. Լյ-
միաճինը ոչինչ չը գործեց, աւելի մերձ
սահմանակից լինելով Պարսկաստանին,
չը բարհաճեց զոնէ մի քանի քարո-
ղելներ ուղարկել Ատրպատիանի կող-
մերը իւր տնաշարտան-անտէջ հոտը
պաշտպանելու օգտատելու գաւառադ-
գեստ գայլերի ժանիքներէց, այնպիսի
մի հօտը, որը բազմադարեան տգիտու-
թեան խմորի մէջ շալախուած ոչ թէ
միայն աշխարհականը, այլ և հոգեա-
րականը անգամ մոռացել է իւր մա-
րենի լեզուն:

Հետեանք այն եղաւ, որ ճեղուկի
կաթոլիկներէց երկուք իրենց բնակու-
թեան համար ընտրեցին Սալմաստու
գաւառը, ուր առատ հոնձ ունին...
Դրա վերայ աւելացնենք և այն հան-
գամանքը, որ աչքի առջև ունինք մի
պապիկի հոյլը, որը յներքին համոզ-
մունքով՝ այլ կրօնի է պատկանուն,
որը անխնամ է թողել երէն յանձնուած
հօտը, որովհետեւ ազատ ժամանակ
չունի հազիւ թէ ճգնուի է միտմիտ-
ները առջև կոտրել թէ «Նոր-Կար»-ի
և թէ նրա խմբագրի վարկը՝ ասելով
«Նա մի զիտ երկոտասարդ է և այլն և
այլն»:

Տայ Աստուած, որ ազգը աղբակի
«զիտ երկոտասարդներ» շատ ունենա՜ր՝
քան թէ մի հոյլը, որը ի մէջն այլոց
ս. պատարագին աջ և ձախ կողմից
բահանաներ կանգնեցնէր և անտա-
րան կարգացող սարկաւազին չօքէ-
չօք բերել տար իւր ոտքը համբուրե-
լու *):

«Մտաւ իւր պողեց կը ճանա-
չուի», Բաբը մարդը, իւր սրտի բարի

*) Հայր ձերմակեանը սրբութեան
սրբութեանց տեղում զահլի վերայ րոգ-
մած, սկիզբ հանդէպ, երբ դպիւրը եր-
բայեալ է Ա. Ստեփան, ս. և հօրօք» սար-
կաւազը ս. Ստեփանը ձերմակեանը
տեղեկելով չօքեց նորին սրբութեան
առջև ոտքը համբուրելու Մեզ հետ
և շատերը, չը գիտեն, թէ՛ արդեօք,
այդ եկեղեցական ծիսակատարութիւնը
ընդունում է ընդհանրական առաքե-
լական ս. եկեղեցին, թէ՛ չ. ձերմակեանի
վերաբերմամբ քաջաւուրթին է կապ-
ուած...: Իչ չենք ասուծ քարոզը, որ
տաճկական լեզուով քարոզեց:

Ման. Յօր.

մանալի սառնահոգութիւն:

Բայց ժամանակ է այս սառնահո-
գութեան առաջն առնելու, ապա թէ
նչ շատ թանգ կը նստի ապագայ սե-
րնօրը *), Ամհրաժեշտ պարտ է մեր
ամենին համար, թէ եկեղեցականին և
թէ աշխարհականին, այն ճիւղ մտադ-
րութիւնը դարձնել քրիստոնէական
դաստիարակութեան վրայ, որոնք դարձ-
նում էին մեր երանելի Նանիկը: Ա-
ռուանց կրօնական և քարոջական դաս-
տիարակութեան, առանց լուսոյ Աեւ-
տոպարեն, անմիջեւոր է և առտու ա-
մենայն լուսաւորութիւն: Միայն քրիս-
տոնէութիւնն է հաստատուն հիմք մեր
երկրաւոր և երկրաւոր երջանկութեան
և լուսաւորութեան: Եթէ կը լինինք
հայրենա քրիստոնէայ, կը լինինք և
մարի քաղաքային, ընկերութեան և
մարդկութեան հաւատարմի սպասուոր
և մարդկութեան լուսաւոր անդամ:

Վ. Սուրաբեանց.

*) Գուշակիւնը կատարուած է.
Ման. Յօր. մէկ կատարական ապագայ
մանալի սառնահոգութեան:

5. 0.

Редакторъ-Издатель Н. П. ЛАНИНЪ.
(ц) 3—1

Типографія А. А. Михельсона Гол. пр., д. № 12.